

Asociația Americană de Psihologie

Dictionar de psihologie clinică

Gary R. VandenBos
(coordonator principal)

Traducere din limba engleză,
cu menționarea secțiunilor traduse din original:
Daniela Andronache (A-E), Vlad Vedeanu (F-M),
Laura Netea (N-R), Radu Filip (S-Z)

Controlul științific al terminologiei psihologice:
lect. univ. dr. Simona Reghintovschi

Controlul științific al terminologiei psihiatricice:
prof. univ. dr. Aurel Romila

Cuprins

Prefață	6
Echipa editorială	8
Ghid pentru utilizarea dictionarului	10
Dictionar de psihologie clinică	11
Intrări biografice	660
Intrări referitoare la abordările psihoterapeutice	661

Ghid pentru utilizarea dicționarului

Intrare	bariatrie (bariatrics) domeniul de medicinei care se ocupă cu studiul supra-ponderabilității: cauzele, prevenția și tratamentul acesteia.
Abreviere	boală cu transmitere sexuală (BTS) (<i>sexually transmitted disease — STD</i>) infecție transmisă prin activitatea sexuală. Au fost identificate mai mult de 20 de BTS-uri, inclusiv cele cauzate de virusuri (de ex., hepatita B, herpes și HIV) și cele cauzate de bactérii (de ex., chlamidia, gonorea și sifilis). BTS-urile mai sunt cunoscute și ca boli venerice, termen care era folosit în mod tradițional pentru sifilis și gonoreea.
Termen în engleză americană	ierarhia comportamentelor (behavior hierarchy) clasificare a posibilelor reacții bazată pe probabilitățile relative ale declanșării lor, în care comportamentele mai probabile sunt plasate deasupra comportamentelor mai puțin probabile. Denumire alternativă: ierarhie comportamentală.
Denumire alternativă	
Etimologie	comportamentalism (behaviorism) abordare în psihologie, formulată în 1913 de către John B. Watson (1878–1958), pe baza studiului faptelor obiective, observabile, în locul proceselor subiective, calitative, cum sunt sentimentele, motivele și conștiința. Pentru a face din psihologie o știință naturalistă, Watson a propus limitarea acesteia la evenimentele cantitative, precum relațiile stimул-рăspuns, efectele condiționării, procesele fiziolești și studiul comportamentului uman și animal, toate acestea putând fi cel mai bine investigate prin experimente de laborator care permit măsurări obiective în condiții controlate. Din perspectivă istorică, comportamentalistii au susținut că mintea nu este un subiect potrivit pentru studiul științific, deoarece evenimentele mentale sunt subiective și nu sunt verificabile în mod independent. Punând accentul pe activitate ca funcție adaptativă, comportamentalismul este văzut ca un derivat al FUNCȚIONALISMULUI . Vezi COMPORTAMENTALISM DESCRIPTIV; COMPORTAMENTALISM METODOLOGIC; NEOCOMPORTAMENTALISM; COMPORTAMENTALISM RADICAL .
Referință încrucijată	
Intrare ascunsă	biogeneză (biogenesis) originea lucrurilor vie din alte lucruri vie. Biogenetica este studiul științific al principiilor și proceselor care guvernează producerea de organisme vie din alte organisme vie și care oferă baza pentru mecanismele eredității.
Numărul de ordine al semnificației	narcisism corporal (body narcissism) [1] preocupare exagerată sau fascinare față de propriul corp și zonele sale erogene. Vezi și NARCISISM [2] în teoria psihanalitică, NARCISISMUL PREDATOR AL NOU-NĂSCUTULUI .

Aa

abandon (abandonment) părăsirea unei persoane dependente de către părinte sau persoana care se ocupă de îngrijirea primară. Persoanele dependente sunt de obicei copii, dar pot fi și familiile întregi sau persoane bolnave.

abandon școlar (dropout) elev care părăsește școala înainte de absolvire.

abandonul tratamentului (dropout) pacient sau client care oprește tratamentul înainte ca acesta să fie finalizat.

abatere (deviation, deviance) îndepărțare sau diferență semnificativă. Acest termen larg conceptual are o varietate de aplicații în psihologie și domeniile asociate, dar cel mai des se referă la un comportament semnificativ diferit față de standardul sau norma acceptată sau la diferența aritmetică dintre un set de valori și unumite sume fixe, în general media setului sau valoarea prezisă de un model. Viză ABATERE STANDARD. 2. În statistică, o măsură a GRADULUI DE CONCORDANȚĂ între un model mai mic din aceeași serie și un model complet care are același parametri ca modelul mic și alii în plus. Diferența sau abaterea dintre aceste modele urmărește o DISTORSIUNE CINICĂ PĂTRAT CU GRADE DE LIBERATE egale cu numărul de parametri adăugăți de modelul mai complet. Dacă abaterea deviazăușii este deosebit de semnificativă, atunci modelul mai larg este necesar. Dacă abaterea nu este semnificativă, atunci este reținut ca fiind mai adecvat modelul mai restrâns, mai economic.

abaterie IQ (deviation IQ) mărimirea absolută a diferenței pe care o prezintă fiecare individ față de media unui test de inteligență administrat individual. Aceasta este metoda cea mai des utilizată în prezent de teste IQ standard. O abaterie IQ raportată este un scor standard la un test IQ care are o medie de 100 și o abaterie standard specifică celei a testului administrat, adică de 15 sau 16 pentru teste de inteligență. Scorurile testului reprezintă abaterea față de scorul mediu și mai puțin un coeficient, cum se întâmplă în mod obișnuit la începuturile testării IQ.

abaterie medie (mean deviation) pentru o serie de numere, măsură dispersiei sau a răspândirii egală cu media diferențelor dintre fiecare număr și valoarea medie. Se calculează prin $(\sum|x_i - \bar{x}|)/n$, unde \bar{x} este valoarea medie și n numărul de valori.

abaterie standard (standard deviation) (simbol: SD) măsură a variabilității unui set de scoruri sau valori din cadrul unui grup, indicând că de puțin sau căt de mult deviază acestea de la media. O abaterie standard mică arată faptul că seturile de date se grupează în jurul mediului, în

timp ce o abaterie standard mare arată că seturile de date sunt disperse de-a lungul mai multor valori diferite. Abaterea standard este exprimată în aceleși unități ca valorile inițiale din cadrul eșantionului sau populației, așa că abaterea standard a unei serii de măsurători ale greutății, de exemplu, va fi în kilograme. Abaterea standard este egală cu radicițina pătrată a variansării. Dacă o populație de n valori are o medie \bar{x} , atunci abaterea standard este $\sqrt{[\sum(x_i - \bar{x})^2]/n}$. Pentru un eșantion al populației cu o valoare medie \bar{x} , abaterea standard a eșantionului se consideră că este $\sqrt{[\sum(x_i - \bar{x})^2]/(n - 1)}$, adică divizorul este $(n - 1)$, și nu n .

abazie (abasia) deficiență gravă sau pierdere completă a abilității de a merge (și de a sta în picioare) din cauza problemelor de coordonare motorie.

abces (abscess) aria de infecție circumscrisă, dar adesea în expansiune, care conține purul și tessut mort. Un abces cerebral crește PRESTUNEA INTRACRANIANĂ și poate cauza deficiențe neurologice substanțiale, precum coordonare precară, capacitate senzorială scăzută, confuzie și alte stări mentale alterate.

aberare (aberration) orice deviație, în special una semnificativă sau indesirabilă, de la ceea ce este normal sau tipic. Viză și ABATERE MENTALĂ.

aberare autozomală (autosomal aberration) orice tulburare a structurii, funcției sau a armăndurorii, asociată cu o modificare a structurii sau numărului oricărora dintre perechile de cromozomi, altă de către perechile de cromozomi sexuali (viză AUTOZOM). Un exemplu de astfel de tulburare este sindroful Down. Denumire alternativă: anomalitate autozomală; anomalie autozomală.

aberare cromozomială (chromosomal aberration) 1. modificare anormală în structura unui cromozom. 2. defect congenital ce poate fi atribuit unui cromozom anomal. Viză ABERARE AUTOZOMAL, ABERARE CHROMOCODAL-SEXUALĂ.

aberare cromozomial-sexuală (sex-chromosomal aberration) orice afecțiune a structurii, funcției sau a ambelor, care este asociată cu absența completă sau parțială a unui cromozom sexual sau cu prezența unor cromozomi sexuali suplimentari. Exemple de astfel de tulburări sunt sindroful Klinefelter, sindroful XYY și sindromul Turner.

aberare mentală (mental aberration) îndepărțare patologică de la gândirea normală, în special ca simptom al unei tulburări mentale sau afective.abilitare (empowerment; habilitation) 1. utilizarea competențelor, cunoștințelor și încrederii necesare pentru a obține un control mai mare asupra vieții personale, ca în anumite scheme

educaționale sau sociale. În psihoterapie, proces care implică asistarea clienților pentru a deveni mai activi în satisfacerea nevoilor și îndeplinirea dorințelor lor. Abilitarea oferă clientului un sentiment de împlinire și realizare a abilităților și ambiaților proprii. Viză și **SAVORIZARE**. 2. procesul de îmbunătățire a nivelului de independentă, a stării de bine și funcționării unui individ care are o dizabilitate sau o tulburare, prin oferirea de resurse adecvate, cum ar fi tratament sau pregătire, astfel încât persoana să poată să deriveze abilități și aptitudini pe care nu a avut oportunitatea să le obțină anterior. Compară cu **REAZURARE**.

abilitate de zi (day habilitation) servicii la domiciliu sau comunitare furnizate unei persoane cu retard mental sau o condiție asociată. Aceste servicii furnizează programe zilnice de activități productive pe baza unor planuri de servicii și de suport individualizate, inclusiv servicii clinice, servicii de înștiințare, de socializare, recreare, dezvoltare vocațională și îmbunătățire a stilului de viață. În practică, aceste servicii pot fi livrate individual, de la om-la-om sau pentru grupuri mici, în orice locație, în timpul zilei.

abilitate în regim de internare (residential habilitation) servicii la domiciliu sau comunitare, furnizate unei persoane care suferă de retard mental sau de o afecțiune conexă. Aceste servicii sunt similare **abilității de zi**, dar sunt puse la dispoziție într-un cadrul rezidențial supraveghet sau supravit sau la domiciliul persoanelor.

abilitate de nivel superior (higher level skill) metodă de lucru sau abilitate care poate fi aplicată în mai multe tipuri de sarcini, nu într-un tip unic.

abilitate psihomotorie (psychomotor skill) orice abilitate (de ex., scrisul de mâini, desenatul sau sofutul) a cărei efectuare se bazează pe un set de procese cognitive și motorii combinate și coordonate.

abilități adaptative (adaptive skills) activități care necesită autocontrol, cum ar fi acela de a-și controla impulsurile, de a fi capabil de adaptare la un mediu nou și devenire de a învăța lucruri noi. **abilități de coping ale Eului (ego-coping skills)** tehnici adaptative dezvoltate de un individ pentru a-și rezolva problemele personale și diferențele tipuri de stres din mediu.

abiotrofie (abiotrophy) pierderea funcției sau pierdere rezistenței la o boală prin degenerarea sau colapsul țesuturilor, organelor sau sistemelor organismului. Abiotrofia este folosită în special pentru a descrie degenerarea prematură cauzată de o deficiență genetică, precum în cazul bolii Huntington.

ablacie (ablation) îndepărțarea sau distrugerea unei părți de țesut sau structură biologică printr-o procedură chirurgicală sau prin acțiunea unei substanțe toxice, de obicei pentru efectuarea unui tratament sau pentru a-și studia funcția. Atunci când este excitat țesutul sau structura în întregime, procesul este denumit extirpare.

abluțiușe (ablation) 1. în sens larg, tehnică terapeutică învechită care folosește apa (cum ar fi înfirajarea cu prosopape ude sau scufundarea în apă a corpului) pentru a calma pacientii agitați. A fost abandonată odată cu apariția medicamentelor psihotropice. 2. spălare simbolică a corpului sau a unor obiecte cu intenția de a le purifica.

abordare (approach) metodă sau strategie particulară folosită pentru realizarea unui obiectiv sau scop, de exemplu, o abordare psihodinamică în cercetarea și practica psihologică.

abordare „atunci și acolo” (here-and-there approach) abordare istorică a terapiei, concentrându-se asupra rădăcinilor dificultăților clientului din experiența trecută, prin opoziție cu abordarea „aici și acum” (vezi **aici și acum**).

abordare biochimică (biochemical approach) 1. studiul tiparelor comportamentale, inclusiv al tulburărilor mentale, din punctul de vedere al modificărilor chimice. Un exemplu al acestui metodă este opinia că tulburarea mentală poate fi explicată prin excesul sau deficitul de anumite substanțe în sistemul nervos, precum serotonina. 2. folosirea medicamentelor psihotrope în tratarea tulburărilor mentale. Viză și **PSIHOWACOLOGIE**.

abordare cantitativă (quantitative approach) teorie elaborată de Sigmund Freud, conform căreia procesele psihice — precum tensiunile, obsesile, plăcerea și neplăcerea — diferă atât din punctul de vedere al cantității, cât și al calității evenimentelor asociate acestora. Deși cantitatele nu pot fi măsurate la fel de exact ca în cadrul jocurilor fizice, se presupune totuși că acestea există: spre exemplu, cantitatea de tensiune existentă în psihic la un anumit moment poate fi comparată cu cantitatea existentă la alt moment. Viză și **MOBIL ECONOMIC**.

abordare centrată pe comunitate (community-centered approach) adresarea concertată, coordonată a unor probleme precum tulburarea mentală, delincvenția și abuzul de substanță, asigurarea de agenții sau alte facilități din cadrul comunității locale sau al ariei de captare. Abordarea centrată pe comunitate susține că, întrucât aceste probleme s-au dezvoltat în comunitate, eforturile de prevenție și tratament trebuie să fie mai degrabă realizate în rândul comunității decât să fie lăsată în seama instituțiilor publice sau agenților naționale. Viză **CENTRU COMUNITAR DE SANATATE MENTALĂ; PROGRAM COMUNITAR DE SANATATE MENTALĂ; SERVICII COMUNITARE**.

abordare centrată pe sănătatea publică (public health approach) modalitate de abordare a sănătății mentale și fizice bazată pe comunitate, în cazul căreia instituțiile și organizațiile se axează pe îmbunătățirea și menținerea stării de bine a indivizilor prin asigurarea condițiilor necesare pentru ca aceștia să ducă o viață sănătoasă. Abordarea include activități precum monitorizarea stării de sănătate a comunității; identificarea și investigarea problemelor de sănătate și a amenințărilor la adresa sănătății comunității; asigurarea

nivelului de competență a furnizorilor și personalului din domeniul sănătății; diseminarea de informații corecte și educarea individelor cu privire la chestiunile legate de sănătate; dezvoltarea, modificarea și aplicarea de politici și alte măsuri normative care să sprijine sănătatea și siguranța comunității; și asigurarea accesului la servicii de sănătate de calitate. Abordarea implică varii niveluri de prevenție a bolilor și tulburărilor (primaria, secundara, terțiară) și extinderea și utilizarea adecvată a bazei de cunoaștere științifică, precum și dezvoltarea și utilizarea de parteneriate între comunități și în interiorul acestora.

abordare descriptivă (descriptive approach) vezi model topografic.

abordare din perspectiva mediului (environmental approach) metodă terapeutică în care eforturile sunt direcționate fie către reducerea presiunilor externe (de ex., probleme legate de locul de muncă sau financiare) care contribuie la dificultățile emoționale, fie către modificarea aspectelor legate de spațiul de viață și de muncă al individului, pentru a-l îmbunătăți funcționarea.

abordare ecosistemnică (ecosystemic approach) abordare terapeutică ce pună accent pe interacțiunea dintre individ sau familie și contextele sociale mai largi, precum școală, locul de muncă și agențiile de asistență socială. Abordarea se concentrează pe interrelaționare și interdependentă și derivă din diferite domenii, inclusiv psihologie, sociologie, antropologie, economie și științe politice. TEORIA DE RĂZBOIUL în special folosește această metodă în designul intervențiilor pentru familiile și sistemele complexe. Vezi și TEORIA SISTEMICĂ ECOCOLOGICĂ. [Desvoltată în psihologie de către psihologul dezvoltător Urie Bronfenbrenner (1917-2005), american de origine rusă]

abordare freudiană (freudianism) (freudian approach/freudianism) vezi psicanaliză.

abordare globală (molar approach) orice teorie sau metodă care pună accentul pe concepție extinsă sau pe cadre sau structuri mari.

abordare interdisciplinară (interdisciplinary approach) modalitate de abordare a chestiunilor psihologice, medicale sau specifice altel științe în cadrul căreia indivizi specializați în discipline sau profesii diferite colaborează pentru a ajunge la o înțelegere mai profundă și detaliată a naturii chestiunii și, prin urmare, să dezvolte răspunsuri mai cuprinzătoare. De exemplu, o abordare interdisciplinară a tratamentului sau reabilitării unui individ care este bolnav, care are o dizabilitate sau care rezinte suferință sau durere utilizază talentele și experiența unor specialiști din mai multe specializări medicale și psihologice adecvate. Denumire alternativă: abordare multidisciplinară.

abordare în continuum (continuum approach) metodă bazată pe ideea că un comportament variază pe un continuum, de la funcționarea eficientă la anomalie severă. Presupune că diferențele dintre comportamentele camenilor sunt o problemă de grad, și nu de tip.

abordare nondirectivă (nondirective approach) abordare a psihoterapiei și a consiliului în cadrul căreia clientul conduce procesul prin exprimarea sentimentelor, definirea problemelor sale și interpretarea propriului comportament, în timp ce terapeutul sau consilierul mai degrabă stabilizează o atmosferă încurajatoare și clarifică ideile clientului decât să direcționeze procesul. Această abordare constituie unul dintre principiile de căpătă ale TERAPIEI CENTRATE PE CLIENT. [Prima oară susținută de Carl Rogers]

abordare nonjudecătoare (nonjudgmental approach) în psihoterapie, prezentarea sau afișarea unei atitudini noncritice, neutre, din partea terapeutului, cu scopul de a încuraja clientul să-și exprime liber ideile și sentimentele. Vezi și NEUTRALITATE.

abordare nosologică (nosological approach) metodă sau procedură centrală pe denumirea și clasificarea tulburărilor, împreună cu identificarea simptomelor și semnelor PATOGENOGENE și gruparea acestora în sindroame, pentru scopuri diagnostice. Abordarea nosologică contrastă cu AXIOLOGICA FUNDAMENTALA, în cazul căreia accentul se pune pe factorii cauzali.

abordare organică (organic approach) tactica conform căreia toate tulburările mentale au o bază fiziolologică, fiind rezultatul unor modificări cerebrale structurale sau al unor alterări la nivelul altor organe corporeale.

abordare organizațională (organizational approach) în studiul emoțiilor, cadrul conceptual, bazat pe TEORIA GENERALĂ A SISTEMELOR, care pună accentul pe rolul emoțiilor ca reglatori și determinanți atât ai comportamentelor intrapersonale, cât și ai celor interpersonale, evidențând rolul adaptativ al acestora. Abordarea organizațională subliniază și maniera în care percepția, motivația, cunoașterea și acțiunea se îmbină pentru a produce schimbări emoționale importante.

abordare pentru adaptare (adaptational approach) formă a psihatriei psihanalitice ce evită accentul analitic standard pus pe experiența copilăriei și se concentrează în schimb pe comportamentul dezadaptativ al pacientului și pasii pe care trebuie să îl facă pentru a-și dezvolta tipare noi, mai eficiente. Denumire alternativă: psihodinamică pentru adaptare. [Desvoltată de psihanaliticul american de origine maghiară Sandor Rado (1890-1972)]

abordare prototipală a clasificării (prototypal approach to classification) procesul de clasificare a comportamentului anormal, pornind de la presupunerea că există combinații de caracteristici (prototipuri de tulburări de comportament) care tind în mod regulat să se manifeste împreună. Abordarea prototipală admite faptul că o combinație ideală de trăsături nu există în realitate și că prototipurile cu caracteristici similare se pot îmbina unele cu celelalte.

abordare psihodinamică (psychodynamic approach) abordare psihologică și psihiatrică a comportamentului uman din perspectiva motivărilor inconștiente care modelează personalitatea,

influențează atitudinile și produc tulburări emotionale. Abordarea psihodinamică este interesată mai degrabă de efecte decât de cunoștințe și, ca bază pentru inferențe, respinge metodele introspective, în favoarea materialului clinic. Accentul este pus asupra descoperirii originilor comportamentului, în contrast cu abordarea sistematică (vezi MODELUL TOPOGRAFIC) și cu ABORDAREA NOCOCOICĂ, centrată pe evenimentele, caracteristici de personalitate și simptomele manifeste. Vedi PSICOANALIZĂ PSIHODINAMICĂ.

abordare reconstructivă regresivă (regressive reconstructive approach) tehnică din psihoterapie în cazul căreia clientul este încurajat să retrăiască, cu intensitate emoțională, situațiile traumatice dintr-un stadiu mai timpuriu al vieții. Prin intermediul unor mecanisme simultane sau consecutive, precum TRANSFERUL și INTERPRETAZĂ, se presupune că acest tip de abordare ajută la producerea unei schimbări a personalității clientului și la dezvoltarea unei mai bune adaptări emotionale și a unui nivel de maturitate mai înalt.

abordare sistematică (systematic approach) vezi MODEL TOPOGRAFIC.

abordare structurală (structural approach) vezi MODEL STRUCTURAL.

abortiv (abortifacient) orice agent care induce avortul. Denumire alternativă: avortiv.

abreacție (abreaction) procesul terapeutic prin care materialul uitat sau inhibat (de ex., experiențe, amintiri) este adus din inconștiens în consciencie, cu eliberarea și deschiderea emoțională corespunzătoare a tensiunilor și anxietății. Vedi și CATHARSIS.

ABS abreviere pentru Scala comportamentului adaptativ (Adaptive Behavior Scale) a Asociației Americane pentru Studiul și Tratamentul Dizabilităților Intelектuale și de Dezvoltare, apărută în ediții separate pentru servicii prestate în scoli și respectiv pentru adulți. Vedi Scala comportamentului ADAPTATIV.

absență (absence) scurtă pierdere cunoștințelor sau scurtă perioadă de neatenție mentală, în special când este asociată unei crize de *petit mal* (vezi ACCES EPILEPSICIMENOS), fără a avea amintirea ulterioară a evenimentului.

absorbție (absorption) 1. influența de substanțe fluide și dizolvate într-o celulă prin membrana plasmatică. De exemplu, un medicament administrat se deplasează prin diferite membrane biologice de la locul administrării lui până la organul-tintă. Absorbția în organul-tintă depinde de un număr de factori, inclusiv de metoda de administrare (orală, intravenoasă), proprietățile medicamentului (mărime moleculară, abilitate de a traversa membranele lipidaice), cantitatea de medicament administrat și caracteristicile sau starea individului (masă corporală, sex, vârstă, prezența unor boli, prezenta altor substanțe).

absorbire (absorption) implicare sau preocupare extremă legată de un obiect, idee sau demers, neglijând alte aspecte din mediu. Vedi și SCALA ABSORBȚIEI TELIGEZE.

abstinență (abstinence) actul de a se reține de la a consuma ceva, în special alcool sau droguri, sau de a lăsa parte la activități sexuale sau de altă natură. În cele mai multe cazuri, abstinența de la droguri sau alcool este scopul primar al tratamentului în abuzul de substanță. Vedi și SVRĂZĂ LA SUSTANȚĂ PRIMOACTIVE.

abstinență de nicotină (nicotine withdrawal) sindrom de sevrăj caracteristic, dezvoltat în urma încreșterii (sau reducerii) consumului mare și prolungit de nicotină. Este necesară manifestarea a două sau mai multe criterii pentru diagnosticarea conform DSM-IV-TR a abstinenței de nicotină: sursoară sau dispoziție depresivă; insomnie; iritabilitate, frustrare sau furie; anxietate; dificultăți de concentrare; neliniște; puls cardiac scăzut; și apetit crescut sau creștere în greutate.

abstracție (abstraction) formarea de idei generale sau concepte prin extragerea asemănărilor din diferite cazuri particulare. Procesele cognitive exacte prin care se realizează acest lucru rămân subiect de cercetare.

abstracție (abstraction) concept rezultat prin abstractizare, în special unul complet intangibil, cum ar fi „bunătate” sau „adevir”.

abulie (abulia, aboulia) pierderea duse la extrem a inițiativelor și a puterii de voluntă, care conduce la incapacitatea de a lua decizii sau de a iniția acțiuni voluntare.

abuz (abuse) 1. interacțiune în care o persoană se comportă într-o manieră crudă, violentă, înjucătoare sau invazivă față de o altă persoană sau un animal. Termenul implică în sensul cel mai comun maltratarea fizică, dar se referă și la maltratarea sexuală și psihologică (emoțională). 2. Vedi ASUZ DE SUSTANȚĂ. 3. colocvial, utilizarea incorrectă a unei substanțe până la punctul la care aceasta cauzează dificultăți individului, indiferent dacă îndeplinește sau nu condițiile definiției de abuz de substanță din DSM-IV-TR. Vedi și ASUZ DE ALCOOL.

abuz asupra clientului (client abuse) vătămare adusă unor clienți de către terapeut și consilieri care exploatază vulnerabilitatea clientilor lor și propria lor poziție de influență și încredere pentru a se angaja în comportamente inadecvate, neprofessionale. Abuzul asupra clientului care, uneori, ia forma angajării în relații sexuale cu un client este de obicei motiv de acționare în justiție și sancționare profesională a practicianului. Vedi și STICLĂ PROFESSIONALĂ, STANDARDE PROFESSIONALE.

abuz asupra copilului (child abuse) vătămare cauzată unui copil de către un părinte sau altă persoană de îngrijire. Vătămarea poate fi fizică (violentă), sexuală (viol sau exploatare), psihologică (cauzatoare de suferință emoțională) sau provocată de neglijență (sarcină de a oferi îngrijirea necesară). Vedi și SINONIMELE COPILULUI ATATU.

abuz asupra partenerului (partner abuse) vizi vioLENȚĂ DOMESTICĂ.

abuz asupra persoanei vîrstnice (elder abuse) vătămarea unui adult mai bătrân de către un alt individ. Vătămarea poate fi fizică (violentă), sexuală

(sex nonconsensual), psihologic (cauzatoare de suferință emoțională), materială (folosirea inadecvată a bunurilor sau banilor), sau provocată de neglijență (lipșa furnizării îngrijirii necesare).

abuz de alcool (alcohol abuse) tipar de consum de alcool care persistă în ciuda consecințelor adverse semnificative recurente ce rezultă direct din consumul de alcool, printre care neglijarea activităților personale, financiare, sociale, ocupaționale sau recreaționale, absentismul de la serviciu sau școală, probleme repetate cu poliția și consumul de alcool în situații în care acesta este riscant (de ex., conducerea autovehiculelor sub influența alcoolului). Este distinct de dependență de alcool prin faptul că nu presupune toleranță sau sevita.

abuz de amfetamină (amphetamine abuse) în DSM-JV-TR, tipar de uz de amfetamine sau substanțe asemănătoare amfetaminei manifestat prin consecințe adverse semnificative recurente legate de ingestia repetată a acestor substanțe. Acest diagnostic este subzisă diagnosticului de dependență de amfetamină. Dacă sunt îndeplinite atât criteriile pentru abuz de amfetamină, cât și cele pentru dependență de amfetamină, se pune doar ultimul diagnostic. Viză și **ABUZ DE SUBSTANȚĂ; DEPENDENȚĂ DE SUSTANȚĂ**.

abuz de barbiturice (barbiturate abuse) viză **ABUZ DE SEDATIVE, HIPNOTICE SAU ANXIOLITICE**.

abuz de cannabis (cannabis abuse) în DSM-JV-TR, tipar de consum de **CANNABIS** care se manifestă prin consecințe adverse recurente semnificative legate de ingestia repetată a substanței. Acest diagnostic este eliminat de diagnosticul de dependență de **CANNABIS**; dacă sunt îndeplinite atât criteriile abuzului de cannabis, cât și cele ale dependenței de cannabis, se stabilește doar cel de-al doilea diagnostic. Viză și **ABUZ DE SUSTANȚĂ**.

abuz de cocaina (cocaine abuse) în DSM-JV-TR, tipar de uz al cocainei manifestat prin consecințe adverse semnificative recurente legate de ingestia repetată de substanță. Acest diagnostic este eliminat de diagnosticul de dependență de **COCAINĂ**; dacă criteriile pentru abuz de cocaine și dependență de cocaine sunt ambele îndeplinite, se pune doar ultimul diagnostic. Viză și **ABUZ DE SUSTANȚĂ**.

abuz de droguri (drug abuse) viză **ABUZ DE SUSTANȚĂ**.

abuz de halucinogene (hallucinogen abuse) în

DSM-JV-TR, tipar de consum de **HALUCINOGENE** care se manifestă prin consecințe negative semnificative ce apar în mod recurrent în urma ingestiei repetate de halucinogene. Diagnosticul de dependență de **HALUCINOGENE** are prioritate în fața abuzului de halucinogene; dacă sunt îndeplinite atât criteriile pentru abuz de halucinogene, cât și cele de dependență de halucinogene, se înregistrează numai al doilea diagnostic. Viză și **ABUZ DE SUSTANȚĂ**.

abuz de heroină (heroin abuse) în DSM-JV-TR, tipar de utilizare a heroinei care se manifestă prin consecințe negative recurente și semnificative determinate de consumul repetat al substanței.

Acest diagnostic nu se utilizează dacă există diagnosticul de **DEPENDENȚĂ DE HEROINĂ**; dacă sunt îndeplinite concomitent criteriile pentru abuz de heroină și dependență de heroină, se aplică doar ultimul diagnostic.

abuz de inhalante (inhalant abuse) în DSM-JV-TR, tipar de utilizare de inhalante manifestat prin apariția recurență de consecințe negative semnificative determinate de consumarea repetată a acestor substanțe. Acest diagnostic nu se utilizează dacă există diagnosticul de **DEPENDENȚĂ DE INHALANTE**; dacă sunt îndeplinite doapotriva criteriile pentru abuz de inhalante și dependență de inhalante, se utilizează doar ultimul diagnostic. Viză și **ABUZ DE SUSTANȚĂ; DEPENDENȚĂ DE SUSTANȚĂ**.

abuz de opioide (opioid abuse) în DSM-JV-TR, tipar de utilizare a opioidelor manifestat prin consecințe adverse semnificative recurente, legate de ingestia repetată a unui opiod. Acest diagnostic este subzisă diagnosticului de dependență de **OPIOIDE**; dacă sunt întrunite atât criteriile pentru abuz de opioide, cât și cele pentru dependență de opioide, se reține doar diagnosticul din urmă. Viză și **ABUZ DE SUSTANȚĂ; DEPENDENȚĂ DE SUSTANȚĂ**.

abuz de sedative, hipnotice sau anxiolitice (sedative, hypnotic, or anxiolytic abuse) în DSM-JV-TR, tipar de folosire a medicamentelor sedative, hipnotice sau anxiolitice care se manifestă prin consecințe adverse recurente semnificative, legate de ingerarea repetată a acestor substanțe. Acestui diagnostic îl este preferat diagnosticul de **DEPENDENȚĂ DE SEDATIVE, HIPNOTICE SAU ANXIOLITICE**; dacă sunt îndeplinite atât criteriile pentru abuz de sedative hipnotice sau anxiolitice, cât și cele pentru dependență de sedative hipnotice sau anxiolitice, se pune numai ultimul diagnostic.

abuz de solventi (solvent abuse) viză **ABUZ DE SOLVENTI**.

abuz de substanță (substance abuse) model de utilizare compulsivă a unei substanțe, manifestat prin consecințe adverse repetitive care sunt semnificative din punct de vedere social, ocupațional, legal sau interpersonal, cum ar fi absența repetitive de la serviciu sau de la școală, arestările sau dificultăți maritale. DSM-JV-TR identifică nouă clase de droguri asociate cu abuzul: alcoolul, amfetamina, cannabisul, cocaine, halucinogenele, inhalanții, opioidele, feniclidile și sedativele, hipnoticele sau anxioliticile. Acest diagnostic nu are întărietate față de diagnosticul de **DEPENDENȚĂ DE SUSTANȚĂ**; dacă sunt îndeplinite atât criteriile pentru abuzul de substanță, cât și cele pentru dependență de substanță, se pune numai ultimul diagnostic.

abuz emoțional (emotional abuse) abuz care nu este fizic; tipar de comportament prin care o persoană, în mod deliberat și repetat, supune o altă persoană la acte care sunt în detrimentul funcționării comportamentale și afective și al stării de bine mentale globale ale acesteia. Cercetările încă nu au formulat o definitie universal acceptată